

МОСТИ ЄДНАННЯ

Міжнародна конференція

«Українсько-македонські паралелі в історії та сучасності»

(29 травня — 4 червня 2006 р., м. Сімферополь)

Уже вп'яте зустрічаються вчені двох братніх слов'янських народів, щоб обговорити актуальні питання сучасної науки, визначити українсько-македонські паралелі в історичному розвитку мов, культур, державності і на цих засадах окреслити пріоритетні напрями подальшого співробітництва НАН України та Македонської академії наук і мистецтв (МАНМ). Такі щорічні зустрічі сформували плідну наукову традицію, вибудовану на розумінні історичної та культурної спорідненості наших народів і водночас спільному як для українців, так і македонців прагненні до євроінтеграції, перспективних форм обміну науковою інформацією.

Культурну і духовну спорідненість українців і македонців визначає, як відомо, приналежність до єдиного слов'янського річища і православної цивілізації. Завдяки духовним балканським просвітителям, першовчителю Кирилу і Мефодію, Київська Русь знайомиться зі Святим Письмом, долучається до християнства і вже понад тисячу років тексти Біблії є світоглядним, морально-етичним і культурним виміром нашої самосвідомості.

Історія українсько-македонських контактів — це комплекс складних і почасти дискусійних проблем — поява слов'ян на Балканах, час, умови й обставини християнізації слов'янського світу, виникнення і значення для середньовічної культури центрів слов'янської писемності. Це також питання ролі просвітителів у духовній та етнічній самоідентифікації народів, у визначенні приналежності слов'янських культур до середньовічного європейського цивілізаційного простору.

Наша історія має багато паралелей. Український і македонський народи здобули незалежність і будують свою державу після бага-

тьох століть входження до інших державних утворень, загарбницьких воєн, намагання чужоземців стерти історичну і культурну пам'ять народу, асимілювати і знищити його як самостійний етнос.

Особливе питання — національна мова. І українська, і македонська мови пройшли через періоди випробувань, де були намагання інших, титульних, культур привласнити собі їхню літературу, тексти і видатні постаті просвітителів, численні спроби заборон чи «наукового» пояснення їх периферійності, функціональної неповноти, врешті, дискусій про їхнє майбутнє у сучасному глобалізованому світі.

Науковці обох країн усвідомлюють відповідальність перед своїми народами за створення нових перспектив — соціальних, інтелектуальних, духовних. Саме розв'язанню актуальних проблем сучасної науки і була присвячена більшість доповідей на конференції, яка завершила Дні науки Республіки Македонія в Україні. Голова Комітету МАНМ з питань македонсько-українського співробітництва академік МАНМ Блаже Ристовскі і директор Інституту археології НАН України академік НАН України П.П. Толочко урочисто відкрили представницьке наукове зібрання, зачитали привітання від Національної академії наук України, Македонської академії наук і мистецтв, Кримського наукового центру НАН України та Міністерства освіти і науки України.

Виголошені на конференції доповіді віддзеркалювали широкий спектр сучасної наукової проблематики. Академік НАН України П.П. Толочко звернувся до періоду міжслов'янських взаємин періоду Київської Русі, висвітлив історію балканських походів Святослава, відомості про які збереглися у писемних джерелах. Його доповідь виклика-

ла плідну дискусію, що дала змогу учасникам конференції сформулювати ідеї про наше спільне коріння і взаємовпливи.

Академік МАНМ Блаже Ристовскі у доповіді «Шевченко в українській і Мисирков у македонській культурі» спинився на поста-тях митців, знакових для національної само-свідомості і культури, проаналізував їхнє місце в історії та сьогоденні України і Македонії.

Доктор філологічних наук, генеральний директор Кримського республіканського краєзнавчого музею А.В. Мальгін сформулю-вав цікаву проблему — «Між Балканами і Кавказом: досвід розв'язання міжетнічних протиріч». Його доповідь, що ґрунтувалася на широкій документальній базі, засвідчила нестандартне бачення науковцем питань роз-в'язання міжетнічних конфліктів.

У проведенні Днів науки Македонії в Ук-раїні вже вдруге взяв участь дослідник зі світовим ім'ям академік МАНМ Георгі Єфре-мов. Він виступив з доповіддю «Таласемія та інші гемоглобінопатії в Югославії раннього періоду» («*Talasemija i drugi hemoglobinopatiji vo poranesna Jugoslavia*»), в якій новітні по-гляди на медико-біологічні проблеми спро-ектовано на балканський ареал, зокрема по-воєнну Югославію.

Можливості практичного використання результатів досліджень у природничих на-уках відображені у доповіді головного нау-кового співробітника Інституту геологічних наук НАН України доктора геолого-мінерал-огічних наук В.О. Ємельянова та аспірант-ки цієї установи А.А. Нікітіної «Геологічні пам'ятники Криму як основа розвитку різних видів туризму». Поданий професійно глибо-ко і коректно матеріал, широко проілюстро-ваний знімками, зверненням до відомих і маловідомих фактів із геологічної історії Криму, переконав присутніх у реальних мож-ливостях півострова стати одним з найбільш привабливих місць розвитку туристичної індустрії на нашій планеті.

На конференції були широко представлені культурологічні та історичні проблеми. Їх різні аспекти розглянуті у доповідях: завіду-вача кафедри культурології Таврійського на-ціонального університету ім. В.І. Вернад-ського доктора філософських наук Д.С. Бе-рестовської — «Діалог культур: Схід і Захід (на прикладі народів колишньої Югославії)»; керівника Кримського відділення Інститу-ту сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України доктора історичних наук О.І. Ай-бабіна — «Вплив Візантії на формування гір-сьокримської народності у IV–XV ст.»; за-відувача кафедри стародавнього світу та се-редньовіччя Таврійського національного уні-верситету ім. В.І. Вернадського кандидата історичних наук О.Г. Герцена — «Боротьба народів Балкан і Криму з османською агре-сією у другій половині XV ст.»; професора того самого університету доктора історичних наук Є.Б. Петрова — «Вивчення історії ста-родавньої Македонії у Таврійському наці-ональному університеті ім. В.І. Вернадського»; академіка МАНМ Гане Тодоровскі — «Украї-на у публіцистиці Райко Зінзірова» («*Ukraina vo publicistikata na Rajko Zinzirov*»); аспірант-ки Інституту мистецтвознавства, фольклори-стики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України О.О. Ковтун — «Музичні народні інструменти у македонському традиційному фольклорі (етнолінгвістичний аспект)»; ди-ректора Одеського археологічного музею НАН України кандидата історичних наук В.П. Ванчугова — «Деякі паралелі в розвитку культур доби бронзи Північного Причорно-мор'я та Центральних Балкан (за матеріала-ми бронзових фібул)»; професора Інституту національної історії (Македонія) доктора Мі-лана Бошковскі — «Македонсько-українські зв'язки в середньовіччі» («*Makedonsko-ukra-inski vrski vo sredniot vek*»).

Цікавими були також доповіді директора Кримського філіалу Інституту археології НАН України кандидата історичних наук В.Л. Мица — «Македонія і Причорномор'я у

доду античності і середньовіччя: історичні релігії і паралелі»; керівника Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України доктора філософських наук А.М. Колодного — «Українсько-македонське православ'я: історичні паралелі і прагнення церковної свободи»; завідувача відділу античної археології Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського кандидата історичних наук С.Б. Ланцова — «Македонія і Північне Причорномор'я в античну добу»; заступника керівника Кримського відділення Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України кандидата історичних наук В.А. Сидоренка — «Історичні зв'язки середньовічного Криму і Македонії за пам'ятками кам'яної пластики»; доцента кафедри історії стародавнього світу та середньовіччя Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського кандидата історичних наук В.Є. Науменка — «Візантійська імперія і слов'янське населення Македонії у VII–IX ст.: політико-адміністративний аспект»; докторанта цього університету кандидата історичних наук І.І. Вдовиченка — «Мозаїка з Пелли (Македонія) — «Левове полювання» як архетип розпису на вазах «керченського стилю»; вченого секретаря Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України кандидата філософських наук Г.М. Кулагіна — «Релігійна духовність у євроінтеграційних процесах України і Македонії».

Різномасштабність доповідей, заглибленість в історико-цивілізаційну проблематику, введення у науковий обіг нових і переосмислення в сучасних парадигмах давно відомих фактів — усе це розширило можливості активізації досліджень в історико-культурологічному напрямі у наукових колективах обох країн.

Великий резонанс на конференції викликали доповіді, присвячені політико-правовій проблематиці в її історичному, сучасному і перспективному аспектах. Це, зокрема, наукові повідомлення професора Таврійського

національного університету ім. В.І. Вернадського доктора історичних наук С.В. Юрченка — «Югославське питання на Ялтинській конференції 1945 року»; професора юридичного факультету цього університету доктора юридичних наук О.Ф. Скакуна — «Традиції та інновації у праві України і Македонії (порівняльний аспект)»; декана того самого факультету доктора юридичних наук О.В. Тимощука — «Македонія та Україна у системі античного і візантійського права»; завідувача відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України доктора політичних наук І.О. Кресіна — «Албаномакедонський міжетнічний конфлікт у Македонії: передумови, суть і геополітичний контекст»; провідного наукового співробітника Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України доктора юридичних наук Н.М. Онищенко — «Розвиток сучасних правових систем на прикладі України і Македонії»; провідного соціолога Інституту соціології НАН України кандидата соціологічних наук А.О. Зошкіна — «Становлення регіональних еліт в Україні. 1991–2006 рр.».

Надзвичайно актуальним для швидкого і якісного обміну науковою інформацією є широке використання можливостей новітніх технічних засобів, зокрема Інтернету. Ці проблеми були розглянуті в доповідях академіка-секретаря Відділення історії, філософії та права НАН України академіка НАН України О.С. Онищенко — «Електронний шлях України і Македонії в європейській науково-освітній простір: спільне і особливе»; директора Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського кандидата історичних наук В.І. Попіка — «Український біографічний архів — складова частина електронних науково-інформаційних ресурсів слов'янського світу»; заступника генерального директора Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського кандидата філософських наук В.М. Горового — «Перспективи національного роз-

виту в умовах активізації глобальних інформаційних впливів».

Керівник Лексикографічного центру МАНМ академік МАНМ Георгі Старделов виголосив дискусійну доповідь, що резонує з аналогічною проблематикою, обговорюваною в українському суспільстві, — «Чи відмовимося від марксизму?» («Kako da izlezeme od marksizmot?»). Побудована на несподіваних філософсько-культурних асоціаціях, парадоксальна за стилем викладу, просякнута іронією, ця доповідь не лише викликала бурхливу дискусію, а й ще раз підтвердила репутацію автора як одного з блискучих інтелектуалів слов'янського світу.

Філологічний напрям на конференції вийшов за межі традиційної фахової проблематики, виявивши інтерес дослідників до синкретизму, комплексності наукового знання, що спирається на міцне фактологічне підґрунтя. Різноманітність філологічних наукових розробок стає ознакою часу, що і засвідчено в доповідях завідувача кафедри Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова доктора філологічних наук Д.С. Іщенка та доцента цього університету доктора філологічних наук М.І. Зубова — «Слов'янські рукописи з Македонії в Одеській національній бібліотеці ім. О.М. Горького»; завідувача кафедри історії української мови Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка доктора філологічних наук Л.І. Шевченко — «Функціональні стилі літературної мови в контексті ідей про історичність культури слов'янських народів: Блаже Конески. Граматика на македонскиот литературен јазик. — Іван Огієнко. Історія української літературної мови»; провідного наукового співробітника Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України кандидата філологічних наук О.О. Микитенко — «Македонська поезія на сторінках журналу «Все-світ»; провідного наукового співробітника Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН

України доктора філологічних наук Ю.В. Пелешенка — «Житіє святого Варвара Охридського та його рецепція в Україні»; академіка МАНМ Петара Хр. Ілієвскі — «Погляд на слов'янську писемність у Понті і на Балканах (найдавніші візантійсько-слов'янські культурні контакти)» («Zachetoci na pismenost kaj slovenite vo Pont i na Balkanot (Najstari vizantisko-slovenski kulturni kontakti)»); професора Інституту македонської мови ім. Крсте Мисиркова доктора Сніжани Веновської-Антевської — «Глобалізація, європеїзація та інтернаціоналізація в македонській й українській мовах» («Globalizacijata, europeizacijata i internacionalizacijata vo makedonskiot i vo ukrainskiot јазik»); завідувача відділу Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського кандидата історичних наук Т.В. Добка — «Питання македонсько-українських літературних взаємин в українській бібліографії».

Конференція, що стала чільною подією Днів науки Республіки Македонія в Україні, відбувалася в широкому контексті дискусій, творчих зустрічей, обміну досвідом науковців двох слов'янських країн. Дослідники Кримського наукового центру НАН та МОН України і Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського ознайомили македонських колег з напрямками роботи, освітніми засадами одного з кращих університетів нашої держави, з виставками його бібліотеки, зокрема тематичною експозицією, присвяченою обороні Мангупу 1475 року, тощо.

Знаковим стало проведення конференції у відреставрованій замиській садибі графа М.С. Воронцова. Науковці з Македонії змогли доторкнутися до історичних реалій Криму, зрозуміти особливості культурного і наукового життя кримчан у сучасній Україні.

Вміло організована культурна програма пропонувала учасникам конференції поїздку до Бахчисарая з відвідуванням ханського палацу, подорож до Масандри з її знаменитим виноробним підприємством, знайомство з

південним узбережжям Криму і Лівадійським палацом.

В організації Днів науки Македонії в Україні є велика заслуга, передусім, голови Кримського наукового центру НАН та МОН України, ректора Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського члена-кореспондента НАН України М.В. Багорова, його заступника кандидата економічних наук О.І. Башти, завідувача науково-організаційного відділу Ж.І. Голубкіної та інших співробітників Центру й університету. Вони зробили все необхідне, щоб нау-

ковці братніх слов'янських народів не лише осмислили, а й відчули гармонію ритмів історії та сучасності, які об'єднують нас у єдиній цивілізації.

В. ЄМЕЛЬЯНОВ,
доктор геолого-мінералогічних наук,
перший заступник
головного вченого секретаря
НАН України,
Л. ШЕВЧЕНКО,
доктор філологічних наук,
завідувач кафедри історії
української мови Київського
національного університету
ім. Тараса Шевченка